

MATURA 2019

PJESA I *Pëshpërma e tokës*

Pyetja 1	A	1 pikë
Pyetja 2	B	1 pikë
Pyetja 3	A	1 pikë
Pyetja 4	D	1 pikë

Pyetja 5 **2 pikë**

Karakteristikat:

- Paragraf i shkurtër,
- Siguron lidhjen e titullit me paragrafët zhvillues,
- Prezanton në mënyrë të përgjithshme referentin,
- Siguron komunikim të drejtpërdrejtë mes autorit dhe lexuesit, duke përcaktuar kështu teknikën e komunikimit që do të shtrihet në të gjithë fragmentin.

2 pikë Nëse identifikon dy karakteristika të strukturës.

1 pikë Nëse identifikon vetëm një karakteristike të strukturës.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Shënim:

Çdo përgjigje që lidhet me karakteristika gjuhësore të paragrafit, do të vlerësohet me 0 pikë.

Pyetja 6 (a) **1 pikë**

Kundërvënia qëndron midis dy pamjeve, që në thelb, theksojnë: nga njëra anë praninë e ngjyrave dhe nga ana tjetër mungesën e tyre.

- E errëta – ngjyrat,
- Ditët e errëta të dimrit- ngjyrat rreth nesh,
- Hareja e ngjyrave – gjërat e zymta, mendimet pa ngjyra (të zymta).

1 pikë Nëse identifikon kundërvënien.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Shënim:

Nxënësi mund ta shkëpusë përgjigjen nga teksti ose ta shprehë me fjalët e veta.

Pyetja 6 (b) 1 pikë

Arsyeja:

- Ne përqendrohemi tek e zymta, te mendimet e zymta. Këto na sundojnë dhe nuk na lejojnë të shikojmë ngjyrat e jetës.

1 pikë Nëse tregon arsyen pse nuk i shohim ngjyrat rreth nesh.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 7 2 pikë

Ndjesia që shkakton, mund të jetë:

- **mahnitja** nga bota e gjallë dhe natyra,
- **dashuria** për natyrën dhe botën e gjallë,
- **dashuria** për jetën në tërësi,
- **kënaqësia** e të qenit pjesë e botës njerëzore, që mund të shijojë e prekë gjithçka që ofron natyra përreth,
- **keqardhja** që e gjithë kjo bukuri nuk do të jetë e përjetshme.

Autori arrin të ngacmojë ndjeshmërinë e lexuesit duke shpalosur imazhe përmes:

- teknikave të zgjedhura të përshkrimit (detajet shqisore),
- gjuhës së pasur me detaje të të parit, të të prekurit etj,
- gjuhës së figurshme (përgjigje minimale),
- një gjuhe të figurshme të pasur me epitete: **damarë të bardhë të hollë e delikatë kaq të kadifenjta,**
- gjuhës metaforike: **të ngopura me lëngun jetëdhënës, përshkruar nga damarë ...por që mbajnë jetën brenda,**
- enumeracionit (gjuhës së figurshme): të hollë e delikatë,
- komunikimi në vetën e parë shumës, që e përfshin lexuesin dhe toneve shpesh bindëse të komunikimit.

1 pikë Nëse tregon një nga ndjesitë që shkakton leximi i pjesës.

---

1 pikë Nëse tregon **mënyrën** se si autori e nxit këtë ndjeshmëri, duke u përqendruar në elementë të stilit.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 8 **2 pikë**

Përgjigje e plotë

- Fjala për autorin ka një peshë shumë të madhe, veçanërisht fjala e shkruar. Ai e përjeton atë si pjesë të shpirtit, një mjet për nxitjen e imagjinatës, një mjet për të kujtuar, kur gjërat nuk i sheh dot më apo kur nuk janë më. Fjala për të është imazh, ngjyrë, ndjesi. Fjala për të është pjesë e pandarë e shpirtit.

Përgjigje e pjesshme

Në përgjigjen e pjesshme nxënësi thjesht shfaq një mendim, një ide, por pa e zhvilluar atë.

- Fjala për autorin ka peshë.
- Ajo i nxit shumë ndjesi.
- Fjala është e rëndësishme, pasi përmes saj shpreh shumë gjëra.
- Fjala e lejon autorin të kujtojë gjëra që s'mund t'i shohë drejtpërdrejt.

2 pikë Nëse shpjegon në **mënyrë të plotë** peshën që autori i jep fjalës.

OSE

1 pikë Nëse shpjegon në **mënyrë të pjesshme** peshën që autori i jep fjalës.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 9 (a) **2 pikë**

Figura stilistike që organizon titullin është:

- personifikimi/ metafora.

OSE

- onomatopeja.

Raporti:

- Përmes kësaj figure krijohet një lidhje e ngushtë mes autorit dhe tokës së tij, ku toka që flet (pëshpërit) fiton vlera njerëzore, fiton frymë e shpirt dhe bëhet kështu shumë e afërt me autorin, i cili komunikon drejtpërdrejt me të.
- Kjo figurë e bën shumë të prekshme marrëdhënien midis autorit dhe tokës. Kjo e fundit i flet autorit, si një qenie njerëzore.
- Onomatopeja, figurë tingullore (*pëshpërima*) krijon atmosferën, me të cilën më pas do të lidhet kuptimi i të gjithë tekstit. Përmes përsëritjes së tingujve imitues, përcillet imazhi i një komunikimi të ngrohtë dhe të butë, që vjen si një pëshpërimë dhe ngacmon ndjeshmërinë e lexuesit.

1 pikë Nëse identifikon figurën e stilistikës

1 pikë Nëse shpjegon imazhin e krijuar.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 9 (b) 2 pikë

Përgjigje e plotë

Në përgjigjen e dhënë nxënësi duhet të interpretojë **peshën** që merr fjala **verbëri** dhe **kontrastin** që krijon kjo fjalë me **ngjyrat**.

- Metafora e përdorur në fjalinë e mësipërme nxit një përfytyrim ngacmues për imagjinatën e lexuesit.

Fjala *verbëri* në këtë rast nuk është përdorur në kuptimin e parë (mungesë e plotë e shqisës së të parit). Në kontekstin e mësipërm, ky përdorim lidhet me mungesën absolute të vëmendjes ndaj ngjyrave të jetës.

Krijohet kështu një përqasje e kësaj mungese vëmendjeje me verbërinë. Verbëria nuk është gjë tjetër veçse errësirë e plotë, shpëputje kontakti me botën përreth, botën e ngjyrave dhe të ndriçimit (gjë që krijon edhe kontrastin në tekst). Kjo gjendje njerëzore është vërtet shumë e rëndë. Pikërisht këtë ngarkesë kërkon të transmetojë autori përmes këtij përdorimi: *mungesa e vëmendjes ndaj ngjyrave të jetës është e njëllajtë me errësirën e plotë, mosnjohjen, shpëputjen nga realiteti i botës që na rrethon.*

Përgjigje e pjesshme

- Autori ka dashur të theksojë një lloj pandjeshmërie ndaj ngjyrave.
- Vetëm natyra me ngjyrat e saj, mund ta shpëtojë autorin nga **verbëria ndaj ngjyrave**.
- Verbëria ndaj ngjyrave domethënë të jesh indiferent ndaj tyre, të mos i shohësh ato.

2 pikë Nëse interpreton në **mënyrë të plotë** forcën e metaforës në fjalinë e dhënë.

OSE

1 pikë Nëse interpreton në **mënyrë të pjesshme** forcën e metaforës në fjalinë e dhënë.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

PJESA II

Gjergj Fishta

Pyetja 10	B	1 pikë
Pyetja 11	C	1 pikë
Pyetja 12	B	1 pikë
Pyetja 13	A	1 pikë
Pyetja 14	C	1 pikë
Pyetja 15	D	1 pikë
Pyetja 16	D	1 pikë
Pyetja 17	D	1 pikë
Pyetja 18	B	1 pikë
Pyetja 19	C	1 pikë

Pjesa II

Migjeni

Bukën tonë të përditshme falna sot...

Pyetja 20	B	1 pikë
Pyetja 21	D	1 pikë
Pyetja 22	C	1 pikë

Pyetja 23 (a)   2 pikë

Detajet:

- mungesa e bukës, mungesa e barnave, e ushqimit (supa, limonada), mungesa e rrobave.

Shpjegimi:

- Është detaj që dëshmon mungesën e kushteve minimale për ekzistencën njerëzore: *të ngrënë, të pirët dhe të veshurit*. Për më tepër, këto mungesa lidhen me detyrimet parësore që kanë prindërit për fëmijën (dihet që prindi sakrifikon gjithçka për mirëqenien e fëmijës së vet) dhe, nëse ato nuk mund të realizohen, atëherë nuk mund të flitet për jetë normale, por për varfëri ekstreme.

1 pikë   Nëse identifikon një detaj në fragmentin e dhënë.

DHE

1 pikë   Nëse shpjegon pse ky detaj tregon modestinë e jetesës që bën familja e Kolës.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 23 (b)   2 pikë

E veçanta e sintaksës poetike:

- shkallëzimi: *asht futë, asht ngjitë, asht ngjeshë*.

OSE

- enumeracioni: *paçavra të ndyeta, mshisa të lagta*.

OSE

- përsëritja artistike e foljes ndihmëse jam (*asht*).

Interpretimi:

- **Përdorimi i shkallëzimit** i jep shprehësi frazës, pasi situata, përmes shkallëzimit, shkon drejt përkeqësimit, për të krijuar imazhin e një gjendjeje të pashpresë. Mjafton të krahasojmë fjalët **futë** dhe **ngjeshë**. Në rastin e parë ka mundësi ndryshimi të situatës, më shumë se në rastin e dytë. Ky përdorim i figurës përkon me idenë e Migjenit mbi zbehjen dhe zhdukjen e vlerave shpirtërore, si pasojë e varfërisë së tejskajshme. Mënyra se si vjen dhe rëndohet gjendja, na kujton që e tashmja e personazhit parashtron fundin e tij tragjik.

OSE

- **Enumeracioni** ndihmon në paraqitjen e detajuar të mjedisit, detajim gati natyralist, që ndihmon në krijimin e një imazhi ngacmues për ndjeshmërinë e lexuesit.

OSE

- **Përsëritja artistike** e foljes ndihmëse **asht** përforcon (thekson) veprimin (gjendjen) dhe mbi të gjitha rrit efektin e shkallëzimit. Kjo përsëritje shton emocionalitetin e frazës dhe krijon një lloj ritmi thujse poetik.

1 pikë   Nëse tregon të veçantën e fjalisë.

1 pikë   Nëse interpreton forcën e shprehësisë përmes këtij përdorimi.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 24 (a)   1 pikë

Funksioni:

- Mungesa e emrit të përveçëm e barazon këtë nënë më shumë nëna të tjera.
- Ajo është njëra nga këto nëna, të dënuara të jetojnë fatin e tyre në kufi të ekzistencës.
- Ajo bëhet simbol i gjinisë femërore të shoqërisë shqiptare që huajtësohet në nivel social, ekonomik dhe moral e shpirtëror.
- Mungesa e emrit e përgjithëson fatin e saj (si nënë në radhë të parë, por edhe si grua), duke treguar se fenomeni i mjerimit dhe prostituimit a shitjes së trupit nuk është i izoluar, i përveçëm; ai po merr përmasa më të gjera (përgjigje që merr parasysh të gjithë novelën).

1 pikë Nëse shpjegon funksionin artistik të kësaj zgjedhjeje.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 24 (b) 3 pikë

Të dhënat:

- Kola duket se nuk ka asnjë rrugëzgjidhje për të mbështetur familjen që po shkon keq e më keq.
- Kola po shkon drejt veseve (shpirti i Kolës...) (e nënkuptuar).
- Djali është i sëmurë rëndë dhe ka nevojë për barna për shërim.
- Varfëria e kësaj familjeje është e skajshme, ata nuk kanë as bukë të hanë.

Pse janë vendimtare:

- Të gjitha këto të dhëna janë vendimtare pasi varfëria e problemet e tjera të kësaj familjeje janë ekstreme dhe, në kushte të tilla, edhe vendimet do të jenë ekstreme.

2 pikë Nëse identifikon dy të dhëna nga fragmenti.

1 pikë Nëse shpjegon pse ato janë vendimtare.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 25 2 pikë

Përgjigje e plotë

Përgjigjja duhet të theksojë se në bazë të tragjizmit qëndron pikërisht **tjetërsimi** i të dy personazheve.

- Të dy personazhet po tjetërsohen shkallë pas shkalle. Ky tjetërsim përbën edhe bazën e tragjizmit të tyre.
Ata po jetojnë varfërinë më të skajshme, po vuajnë deri në kufijtë e ekzistencës. Kjo gjendje bëhet tragjike për faktin se, veç të tjerash, kjo shkallë mjerimi i **tjetërson**. Ata po humbasin vlerat njerëzore dhe po shkojnë drejt veprimeve që përbushin nevojat më minimale, instinktë fillestare: të hanë për të mbijetuar.

OSE

- Kola po kalon në një pasivitet gjithnjë e më të dukshëm, i paaftë, i pafuqishëm të ndryshojë gjendjen e tij dhe të familjes.
Gruaja e tij, në buzë të mjerimit, po kërkon rrugën e shpëtimit për të birin, duke humbur veten dhe duke përdhosur dinjitetin e saj.

OSE

- Nga një personazh pasiv, stoik në përballimin e skamjes, Kola “shkatërrohet” (huajtësohet) menjëherë. Ai ka humbur gjithçka dhe veten. Ai kurrë nuk është rebeluar, edhe në këtë moment ai s’ka fuqi të ulërijë e të bërtasë. Sfidat e mjerimit ia doli ta degradojë dhe huajtësojë atë. Nga ana tjetër gruaja, në emër të detyrimeve të saj si nënë dhe grua, po humbet cilësitë e veta morale.

OSE

- Të dy po humbasin vlerat morale, për shkak të mjerimit të skajshëm.
- Të dy po humbasin në vorbullën e mjerimit, duke shkatërruar çdo vlerë morale brenda tyre.
- Ata janë të lodhur nga mjerimi, të munduar nga tradhtia apo sëmundja e djalit. Këto i çojnë pashmangshmërisht drejt tjetërsimit final.

Përgjigje e pjesshme

- Varfëria e skajshme, po i çon në buzë të shkatërrimit përfundimtar.
- Të dy po humbasin vlerat.
- Të dy po ndryshojnë moralisht.

GJUHA SHQIPE DHE LETËRSIA

---

2 pikë Nëse shpjegon në mënyrë të plotë thelbin e tragjizmit të të dy personazhet.

OSE

1 pikë Nëse shpjegon në mënyrë të pjesshme thelbin e tragjizmit të të dy personazhet.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Homeri *Iliada*

Pyetja 26 C 1 pikë

Pyetja 27 D 1 pikë

Pyetja 28 B 1 pikë

Pyetja 29 1 pikë

- Mënyra e pritjes, me vaj dhe gjëmë (pikëllim, dhimbje etj), dëshmon për raporte të nderimit, respektit, vlerësimit, dashurisë.

1 pikë Nëse tregon domethënien që ka kjo mënyrë pritjeje.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 30

3 pikë

Përgjigje e plotë

Vargjet e para të fragmentit nisin me një shkallëzim: I plasi vaji dhe vuri ulërimën dhe vijojnë me metaforën: duke u lëshuar (jo- duke rendur, që është veprim njerëzor), të gjitha të hiperbolizuara, të cilat shpalosin shkallën e lartë të dhimbjes tragjike për humbjen e Hektorit. Janë detaje të veprimit, që zbulojnë gjendjen shpirtërore të Kasandrës, dhimbjen pa kufi dhe tronditjen për humbjen e vëllait.

Përgjigje e pjesshme

- Atmosfera vjen e rënduar. Figura si: metafora japin shkallën e lartë të dhimbjes.

OSE

- Kasandra është e para që shpërndan lajmin e kobshëm. Figurativisht kjo realizohet përmes figurës së metaforës apo shkallëzimit.

Si përcaktojnë tonin e të gjithë pjesës:

- Që në dy vargjet e para përcaktohet gjithçka lidhet me tonet e përvajshme të të gjithë fragmentit: I plasi vaji e vuri ulërimën, / duke u lëshuar përmes gjithë qytetit. - thotë poeti. Kështu fragmenti nis me lotët e Kasandrës dhe do të vijojë me lotët e pikëllimit të të gjithë popullit.

OSE

- Një vaj i këtyre përmasave që nis me Kasandrën, do të shtrihet në gjithë fragmentin, duke përcaktuar tonet e tij të zymta e të pikëlluara, që lidhen jo thjesht me humbjen e vëllait, por të princit dhe heroit, që ishte dhe mbështetja dhe shpresa e popullit.

2 pikë

Nëse komenton **në mënyrë të plotë** dy vargjet hyrëse të fragmentit.

1 pikë

Nëse komenton **në mënyrë të pjesshme** dy vargjet hyrëse të fragmentit.

1 pikë

Nëse tregon se në ç'mënyrë ato përcaktojnë tonin e të gjithë fragmentit.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 31 (a)

1 pikë

GJUHA SHQIPE DHE LETËRSIA

Në përgjigje duhet të identifikohen **dy vargje**, ku kontrasti krijohet mes **së shkuarës** dhe **së tashmes** në mënyrën se si pritet heroi.

- *ju që **dikur kreshnikut para i dilnit**, /dhe **ju gufonte zemra prej gëzimit/ (tani) shkulin leshrat** duke i puthur kokën, turma rrotull me **dënesë vajtonte**;*

OSE

- *ju që **dikur kreshnikut para i dilnit**, /dhe **ju gufonte zemra prej gëzimit/ (tani) që zunë përvaishëm këngën e përmoshme***

1 pikë Nëse identifikon dy vargje që krijojnë kontrast.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 31 (b) **1 pikë**

Rite:

- Vendosja e trupit në një shtrat të gdhendur, për të kryer ritet që i takojnë një princi.

OSE

- Vendosja e gjëmëtareve në krye të shtratit, për të kryer ritin e vajtimit.

1 pikë Nëse identifikon në fragmentin e dhënë një rit të respektimit të të vdekurit.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 32

2 pikë

Përgjigjja thekson se Hektori e arriti lavdinë e tij; ai fitoi **respektin** dhe **nderimin** që i bëhet heroit pas vdekjes. Argumentimi duhet të mbështetet me **ilustrime** nga fragmenti.

Përgjigje e plotë

- Hektori e arriti lavdinë e tij. Trupi i tij u prit me nderime dhe mori respektin që i takonte. Ai vdiq i **nderuar dhe respektuar nga i gjithë populli, i cili vajtoi për humbjen e tij.**

OSE

- Hektori ishte një njeri i madh, mbrojtës i popullit dhe i familjes së tij. Si të gjithë heronjtë e mëdhenj të antikitetit, ai e arriti lavdinë e tij pas vdekjes dhe, jo më kot, "Iliada" mbyllet me vdekjen e tij.

Kjo duket:

- *pse ishte mburra e fisit dhe e qytetit*, - detaje të personalitetit të heroit që me gjallje të tij;
- *kreshnikut para i dilnit*- thotë autori dhe dihet që epiteti "*kreshnik*" i vendoset vetëm heronjve të lavdishëm;
- *nuk mbeti as burrë, as grua, të gjithë u pikëlluan* - dëshmon për dashurinë, vlerësimin dhe respektin që ka populli për heroin;
- *i madh e i vogël jashtë prej porte u derdhën,/ për t'i dalë para Priamit me kufomën* – tregon për pritjen madhështore që u bëhet pikërisht heronjve të lavdishëm;
- *turma rrotull me dënesë vajtonte* – kjo prezanton përmasat e mëdha të vajtimit për humbjen;
- *ritet e varrimit* – paraqesin mënyrën se si heroit do të përcillej në botën tjetër, duke lënë gjurmë të heroizmit dhe lavdisë së fituar.

Përgjigje e pjesshme

Përgjigjja thekson se ai pritet me **nderim**, por nuk e mbështet me ilustrime **OSE** përgjigjja është e paplotë në argumentim.

- Po, Hektori e arriti lavdinë e tij. Të gjithë e presin me nderim.
- Po, Hektori u respektua nga populli i tij. Njerëzit dhe familja e pritën me pikëllim. Kjo tregon se e donin.

Përgjigje e gabuar

- Po (e paqartë),
- Po e arriti lavdinë e tij (jep thjesht një përgjigje pohuese për pyetjen).

2 pikë Nëse argumenton **në mënyrë të plotë** se pse Hektori e arriti ose jo lavdinë pas vdekjes.

OSE

1 pikë Nëse argumenton **në mënyrë të pjesshme** se pse Hektori e arriti ose jo lavdinë pas vdekjes.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 33

2 pikë

Çfarë fiton “Iliada” nga rrëfimi në vargje?

Përgjigjja duhet të theksojë çfarë nga fiton vepra nga ky rrëfim në vargje, duke nënvizuar elemente të veçanta që mbart ky rrëfim. Përgjigjja duhet të përmbajë edhe shpjegimin se si do të kishte qenë kjo vepër, po të ishte në prozë, duke theksuar disa elemente që mbart proza.

Përgjigje e plotë

- Fiton më emocion, më ndjenjë, bëhet më e prekshme. E rrëfyer në vargje, ajo fiton një forcë më të madhe shprehëse, figuracion më të fuqishëm, muzikalitet, ritëm etj, që na lejon të ndiejmë së bashku me personazhet, të përjetojmë ndjesitë e tyre.

Nëse do të ishte **në prozë**, figuracioni do të kishte qenë më i kufizuar, pasi peshën kryesore do ta mbante ngjarja në vetvete, vëmendje e lexuesit do të orientohej më shumë tek aksioni dhe më pak tek detajet që ngacmojnë ndjeshmërinë.

OSE

- Poema ka më shumë muzikalitet, më shumë figuracion, transmeton më shumë emocion dhe përfytyrim të lexuesit (dëgjuesit). Në prozë këto nuk janë dhe aq të dukshme, pasi vendin kryesor e zë ngjarja, veprimi.

Përgjigje e pjesshme

- E rrëfyer në poezi vepra fiton më shumë forcë.
- E treguar në vargje, vepra përçon më shumë emocion.
- Po të ishte e rrëfyer në prozë, ajo do të ishte e përqendruar vetëm tek veprimi, ngjarja.
- E rrëfyer në vargje, vepra mbart më emocionalitet, kurse në prozë vëmendjen gjithçka do të ishte aksion.

2 pikë

Nëse shpjegon **në mënyrë të plotë** se çfarë fiton vepra e rrëfyer në vargje.

OSE

1 pikë

Nëse shpjegon **në mënyrë të pjesshme** se çfarë fiton vepra e rrëfyer në vargje.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 34

8 pikë

KRITERI I: SHTJELLIMI I IDESË **2 pikë**

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- shkruan një ese, ku përshkruan marrëdhënien që ka krijuar me natyrën,
- përdor shembuj dhe ilustrime, fjalë kyç etj, për të përshkruar raportin e krijuar, duke iu referuar përvojës personale ose edhe përvojave të të tjerëve,
- ka qartësi mendimi.

KRITERI II: ORGANIZIMI DHE STRUKTURA E ESESË **2 pikë**
1 pikë **Struktura e esesë**

- respekton elementet e strukturës së esesë:
  - hyrjen;
  - zhvillimin
  - përfundimin.

1 pikë **Organizimi i esesë**

- organizim logjik, ku shfrytëzohen teknika të tilla, si: koherenca dhe unifikimi i paragrafëve (lidhja logjike mes paragrafëve, kalimi në mënyrë të natyrshme nga njëri paragraf te tjetri).

KRITERI III: STILI DHE ORIGJINALITETI **2 pikë**

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- përmes gjuhës që përdor, krijon një përshtypje të përgjithshme për atë që do të shprehë,
- shprehet me një gjuhë eseistike, përshkruese, subjektive,
- leksik i shumëllojshëm dhe fjalor i pasur me detaje (ndjesore),
- ka stil origjinal.

KRITERI IV: SAKTËSIA GJUHËSORE **2 pikë**
(1 pikë sintaksa dhe 1 pikë drejtshkrimi)

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- strukturon qartë përgjigjen nga pikëpamja gramatikore,
- ndërton fjali të sakta dhe të qarta,
- përdor fjali që variojnë në modele, gjatësi dhe ritëm,
- ka saktësi drejtshkrimore.

Kurrikula e vjetër

MATURA SHTETËRORE

PJESA I

Koha

Pyetja 1	D	1 pikë
Pyetja 2	A	1 pikë
Pyetja 3	C	1 pikë
Pyetja 4	C	1 pikë
Pyetja 5	A	1 pikë
Pyetja 6	D	1 pikë
Pyetja 7	B	1 pikë

Pyetja 8   **2 pikë**

Pasojat negative:

- nxënësit mund të marrin nota jo të mira,
- obeziteti,
- jemi bërë të pandjeshëm ndaj dhunës,
- mund të kenë shqetësime gjatë gjumit.

2 pikë

Nëse identifikon dy pasoja.

DHE

1 pikë

Nëse identifikon vetëm një pasojë.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 9

2 pikë

E veçanta e fillimit të tekstit:

- Teksti fillon me disa thënie, një si lloj dialogu imagjinar, pohime të ndryshme në lidhje me çështjen që do të trajtohet përgjatë të gjithë këtij teksti.
Më pas autori i drejtohet lexuesit me disa pyetje (fjali pyetëse) të drejtpërdrejta, ku shtron çështjet për diskutim.

Arsyeja:

- Tërheq vëmendjen, i përfshin lexuesit apo dëgjuesit menjëherë në temën që do të trajtojë.

1 pikë

Nëse tregon të veçantën e fjalive hyrëse.

DHE

1 pikë

Nëse shpjegon arsyen e këtij përdorimi.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 10   **3 pikë**

Elemente të tekstit informues:

- në një vit, ky total arrin në 1642 orë;
- në një vit, janë 68 ditë;
- më shumë se dy muaj;
- në një javë janë 30 orë e gjysmë;
- rreth katër orë e gjysmë duke parë televizor çdo ditë.

Funksioni:

- Ato mbështesin argumentet me të dhëna të besueshme.

2 pikë   Nëse identifikon dy momente ku shfaqen tipare të tekstit informues.

1 pikë   Nëse tregon funksionin që ato luajnë.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 11   **2 pikë**

Dëmi më i madh:

- Koha që na vjedh.

Pse?

- Autori e shikon televizorin si dikë që na merr diçka dhe jo thjesht na e merr, por na e vjedh. Këtë e bën në mënyra të ndryshme, por në fund është një kohë që nuk na vjen më, të cilën e humbasim përgjithnjë. Është diçka që ikën pa kthim. Koha është e shtrenjtë dhe nuk zëvendësohet me asgjë. Po humbi, e humbasim për fare.

1 pikë   Nëse identifikon mendimin e autorit për dëmin që na sjell televizori.

1 pikë   Nëse shpjegon pse ky mendim.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 12 (a)

2 pikë

Përgjigje e plotë

- Shumë njerëz kanë frikë, pasi ata mendojnë se televizori është e vetmja mënyrë që ata të kalojnë kohën. Duke mos u përfshirë në veprimtari të ndryshme, ata e shikojnë televizorin si të vetmin burim kënaqësie. Në këtë mënyrë, mungesa e tij do të bënte që ata realisht të mos dinin se çfarë të bënin.

Përgjigje e pjesshme

- Kanë frikë, pasi televizori është për ta i vetmi mjet argëtimi.

OSE

- E shohin televizorin si të vetmen mundësi për të kaluar kohën.

2 pikë

Nëse shpjegon **në mënyrë të plotë** pse njerëzit kanë frikë të rrinë pa parë televizor.

1 pikë

Nëse shpjegon **në mënyrë të pjesshme** pse njerëzit kanë frikë të rrinë pa parë televizor.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 12 (b)

3 pikë

Përgjigje e plotë

- Stil unik jete do të thotë të krijosh një mënyrë individuale të të jetuarit, një mënyrë jetese që të përmbush ty dhe i jep vlerë jetës sate. Kjo do të thotë t'i kushtosh kohë vetes në radhë të parë dhe më pas atyre që kanë rëndësi për ty: familjes, miqve. Ta mbushesh jetën tënde me veprimtari të dobishme, që çojnë në përmbushjen e ëndrrave dhe pasioneve.

Përgjigje e pjesshme

- Të krijosh një stil unik jete, do të thotë të jetosh sipas mënyrës sate.
- Të krijosh një stil unik jete, do të thotë të jesh vetvetja.

Ilustrime (shembujt janë në paragrafin e tetë):

- jete që nuk zotërohet nga programet komerciale;
- të shijosh natyrën;
- të merresh me kopshtari, sporte, mësimë vallëzimi;
- të shëtisësh në natyrë;
- të krijosh nga imagjinata;
- etj.

2 pikë

Nëse shpjegon në **mënyrë të plotë** çfarë do të thotë stil unik jete.

1 pikë

Nëse shpjegon në **mënyrë të pjesshme** çfarë do të thotë stil unik jete.

DHE

1 pikë

Nëse mendimin e ilustron me shembuj nga teksti.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Ilustrimet mund të merren drejtpërdrejt nga fragmenti ose të perifrazohen.

PJESA II

Petro Marko

Nata e Ustikës

Pyetja 13	D	1 pikë
Pyetja 14	D	1 pikë
Pyetja 15	C	1 pikë
Pyetja 16	B	1 pikë
Pyetja 17	A	1 pikë
Pyetja 18	B	1 pikë

Pyetja 19   **2 pikë**

Arsyet:

- prezenca e ushtarëve;
- mënyra e trajtimit;
- pritja e gjatë në atë mjedis;
- heshtja e rëndë;
- frika nga vdekja;
- fakti që nuk dinë ku e si do të shkojnë;
- etj.

2 pikë

Nëse identifikon dy nga arsyet që shkaktojnë reagimin e të burgosurve.

OSE

1 pikë

Nëse identifikon një arsye që shkakton reagimin e të burgosurve.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Pyetja 20

2 pikë

Antiteza:

- Ata **poshtë** sikur do të na hanin me dhëmbë. Ne **lart** këndonim.
- Ne tundeshim në erë. / Përposh nesh britma.
- Ne tundeshim në erë./ Mijëra njerëz me grusht na kërcënonin.
- Turma sikur deshi të na hante./ Po ja që ne ishim lart.
- Kënga ngrihej më lart se ne./ Turma kishte heshtur.
- Ne tundeshim në erë duke kënduar./ Turma kishte heshtur

Shpjegimi:

- Antiteza sjell raportet mes histerisë së turmës dhe individëve që shpesh janë viktima të saj.
- Antiteza shpalos shkallën e urrejtjes që nxit lufta tek njerëzit, dëmin e madh që i bën ajo raporteve njerëzore.
- Lufta është shkatërrim, ndërsa kënga është shpresë për të ardhmen më të mirë.

1 pikë

Nëse identifikon dy fjalitë.

1 pikë

Nëse shpjegon funksionin e kontrastit që krijohet.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 21 (a) 1 pikë

Përgjigjja duhet të theksojë: fatin e përbashkët midis të burgosurve dhe turmës, si dhe dashurinë njerëzore, pa luftë klasore.

- Iloja reagon ashtu për të treguar se të burgosurit dhe turma janë njëloj viktima të një lufte që e bëjnë të tjerët për qëllime shoviniste. Ai këndon në gjuhën italiane një këngë me fjalë internacionaliste, për të dëshmuar se kjo nuk është një luftë klasore.

Ai do të nënvizojë idenë e dashurisë njerëzore në kontrast me urrejtjen, për të ndërtuar një botë më të mirë.

OSE

- Të gjithë janë njësoj, të gjithë po vuajnë nga kjo luftë, pavarësisht kombësisë. Dashuria njerëzore është mbi dhunën, mbi luftën. Të gjithë janë **një** përballë këtij kaosi.

OSE

- Iloja reagon ashtu për të treguar se të gjithë janë njësoj përballë një lufte të tillë.

OSE

- Të gjithë janë viktima në këtë luftë.

1 pikë Nëse shpjegon reagimin e Ilos.

0 pikë Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 21 (b)

3 pikë

- Iloja është kurajoz, qëndresëtar, energjik, edhe pse ka kaluar një kalvar mundimesh, si edhe të tjerët.

Pse në gjuhën italiane:

- Fakti që këndon në gjuhën italiane, dëshmon se ai nuk këndon vetëm për shqiptarët, por për të gjithë bashkëvuajtësit me të, madje edhe për ata që e trajtojnë si armik, pasi ai vetë nuk sheh armikun tek ata.

Shpjegimi

- Ai e gjen fuqinë për të reaguuar kështu tek e drejta që ka me vete, tek ideali për çlirimin e popujve nga dhuna fashiste, tek besimi që popujt do ta fitojnë lirinë.

1 pikë

Nëse shpjegon çfarë tregon për karakterin e llos fakti që këndon i pari.

DHE

1 pikë

Nëse shpjegon pse ai këndon në gjuhën italiane.

DHE

1 pikë

Nëse shpjegon se ku e gjen kurajën Iloja.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 22   **3 pikë**

Pyetjet retorike:

- Si dukeshin ashtu? Po ç'thoshin? Po kjo? Qeshnin me ne që u dukeshim si miza? Ç'është kjo pritje në tokën italiane?

Gjendja shpirtërore:

- Në të gjitha rastet kemi të bëjmë me **ankthin** e të burgosurve përballë fatit të tyre. Ata janë të pasigurt, të befasuar nga situata ku ndodhen, madje edhe të fyer.

Vlera që fiton vepra:

- Nga pikëpamja stilistike pyetja retorike siguron një **komunikim më të drejtpërdrejtë** me lexuesin, duke theksuar atë çfarë po përjetojnë të burgosurit në atë moment.
- Të duket sikur pyetja të fton në bashkëbisedim, për të komunikuar në mënyrë të drejtpërdrejtë mbi gjendjen e trazuar që personazhet po përjetojnë.

1 pikë

Nëse identifikon një rast të përdorimit të pyetjes retorike.

DHE

1 pikë

Nëse shpjegon gjendjen shpirtërore që ajo thekson.

DHE

1 pikë

Nëse shpjegon vlerën që fiton vepra nga ky përdorim.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 23   2 pikë

Pjesa e ligjëratës: folja

Interpretimi:

- Folja **tundeshin** në erë, sjell imazhin e një objekti jonjerëzor, rroba, rreca, që i merr era dhe i lëviz andej nga fryn ajo. Në nëntekst theksohet mënyra e trajtimit të njeriut në periudhën e luftës. Ai nuk trajtohet si njeri, por si një rrobë çfarëdo, si një plaçkë e pavlerë që e fryn era.

1 pikë   Nëse identifikon pjesën e ligjëratës.

DHE

1 pikë   Nëse interpreton imazhin e krijuar.

0 pikë   Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 24

2 pikë

Përgjigje e plotë

- Kënga është simbol i së ardhmes së popujve liridashës, të cilët janë solidarë në qëndresën e tyre; është simbol i botës së re, pa shtypje e luftëra. Të burgosurit (*ne*) janë vetëm një pjesë e atyre që vuajnë pasojat e luftës. Prandaj kënga ngrihet më lart se grupi i të burgosurve shqiptarë, sepse u takon më shumë se sa vetëm të burgosurve shqiptarë.

OSE

- Kënga i takon një shpirti të lirë, pa pranga. Njeriun mund ta burgosësh fizikisht, por shpirti i mbetet atij. Atë është e vështirë ta burgosësh. Krijohet një kontrast kontekstual midis asaj çfarë mund ta prangosësh (trupit) dhe asaj që nuk mundesh (këngës). Ndaj kënga ngrihet lart, si simbol i shpresës dhe i lirisë.

Përgjigje e pjesshme

- Kënga është simbol i së ardhmes, i lirisë, i shpresës.

2 pikë

Nëse interpreton **në mënyrë të plotë** nëntekstin e fjalisë.

OSE

1 pikë

Nëse interpreton **në mënyrë të pjesshme** nëntekstin e fjalisë.

0 pikë

Nëse përgjigjet gabim ose nuk përgjigjet fare.

Nxënësi do të marrë pikë edhe kur në përgjigjen e dhënë jep një formulim më ndryshe se modeli i përgjigjes, por që komisioni i vlerësimit e gjykon të saktë.

Pyetja 25

8 pikë

KRITERI I: SHTJELLIMI I IDESË

2 pikë

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- shkruan një ese, ku argumenton se çfarë është më e rëndësishme: përfshirja në jetën reale apo ndjekja e versionit të saj në televizor,
- përdor shembuj dhe ilustrime, fjalë kyç etj, për të mbështetur idenë e tij mbi raportin e krijuar, duke iu referuar përvojës personale ose edhe përvojave të të tjerëve,
- ka qartësi mendimi.

KRITERI II: ORGANIZIMI DHE STRUKTURA E ESESË

2 pikë

1 pikë   Struktura e esesë

- respekton elementet e strukturës së esesë:
  - hyrjen,
  - zhvillimin (argumentin/argumentet),
  - përfundimin.

1 pikë   Organizimi i esesë

- organizim logjik, ku shfrytëzohen teknika të tilla, si: koherenca dhe unifikimi i paragrafëve (lidhja logjike mes paragrafëve, kalimi në mënyrë të natyrshme nga njëri paragraf te tjetri).

KRITERI III: STILI DHE ORIGJINALITETI

2 pikë

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- përmes gjuhës që përdor, krijon një përshtypje të përgjithshme për atë që do të shprehë,
- shprehet me një gjuhë eseistike argumentuese, bindëse, subjektive,
- ka fjalor të pasur,
- ka stil origjinal.

KRITERI IV: SAKTËSIA GJUHËSORE

2 pikë

(1 pikë sintaksa dhe 1 pikë drejtshkrimi)

Vlerësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- strukturon qartë përgjigjen nga pikëpamja gramatikore,
- ndërton fjali të sakta dhe të qarta,
- përdor fjali që variojnë në modele, gjatësi dhe ritëm,
- ka saktësi drejtshkrimore.